

Становище

от проф. д-н Велислава Любенова
Институт по роботика-БАН

относно дисертационен труд
за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ по докторска програма
02.07.20 "Комуникационни мрежи и системи" професионално направление 5.3
"Комуникационна и компютърна техника"

Тема на дисертационния труд: ПРОГНОЗИРАНЕ НА ВРЕМЕВИ РЕДОВЕ С
ИЗКУСТВЕНИ НЕВРОННИ МРЕЖИ

Автор на дисертационния труд: Петър Росенов Томов

1. Кратки биографични данни

Петър Росенов Томов е завършил степен бакалавър компютърен инженер по специалност „Компютърни системи и технологии“ през 2013 г в Технически Университет – София, а през 2015 г. - компютърен инженер магистър по специалност „Компютърно и софтуерно инженерство“ в същия университет. Получил е награда в състезание за глобална скалируема оптимизация проведено в рамките на Международната конференция за високопроизводителни изчисления, 2019 година.

1. Общо описание на представените материали

Като член на журито съм получила:

1. Заповед № 114//04.05.2022 г на Директора на Институт по Информационни и комуникационни технологии-БАН, в която съм включена като член на научното жури по настоящата процедура 2. Дисертация; 3. Автореферат на български и автореферат на английски език; 4. Декларация за оригиналност на резултатите 5. Заповед за отчисляване 6. Справка за изпълнението на минималните изисквания на ИИКТ 7. Списък на отпечатани научни публикации по темата на дисертацията,

2. Актуалност, цел и задачи на дисертационния труд

Разработването на хибридни алгоритми, целящи ускоряване на обучението при изкуствени невронни мрежи (ИНМ) за целите на прогнозирането на времеви редове, е актуално научноизследователско направление предвид широкото приложение на времевите редове за прогнозиране на процесите в много области, от една страна, и открояването на изкуствени невронни мрежи като един от най-перспективните методи за прогнозиране, от друга. Цел на дисертационния труд е да се предложат хибридни алгоритми за ускоряване на обучението при изкуствени невронни мрежи от тип многослоен перцептрон за целите на прогнозирането на времеви редове. За постигане на основната цел са поставени 7 задачи, които последователно са решени в дисертационния труд. Те са свързани основно с анализ на възможността за комбиниране на различни алгоритми за реализиране на хибридно

обучение на изкуствени невронни мрежи от тип многослоен перцептрон, с ускоряването на процеса по обучение като основен проблем в практическата употреба на изкуствените невронни мрежи, с предлагане на софтуерна архитектура за реализация на мобилни разпределени изчисления за прогнозиране с програмна реализация и др.

3. Обща характеристика на дисертационния труд

Дисертационният труд е структуриран в увод, изложение от четири глави, заключение, декларация за оригиналност на резултатите, списък на публикациите по дисертационния труд, библиография и приложение. Дисертационният труд е в обем от 157 страници, 68 фигури и 4 таблици, 134 цитирани литературни източника и 1 приложение.

В първа глава е направен обзоре анализ и класификация на широко използваните алгоритми за обучение на изкуствени невронни мрежи. Определени са предимствата и недостатъците на точните числени алгоритми и на евристичните алгоритми. Представени са възможностите за обучение на изкуствени невронни мрежи при последователни пресмятания, паралелни пресмятания и пресмятания в разпределена среда.

Във втора глава е представена теорията свързана с алгоритми за обучение на ИНМ от тип многослоен перцептрон. Предложени са модификации на някои от алгоритмите, които са приложими при прогнозирането на времеви редове, както следва: 1) Предложен и анализиран е нов оператор за селекция при определяне на теглата на ИНМ с генетичен алгоритъм, който се базира на създаването на поколения при процедура за рекурсивно спускане. 2) За целите на апроксимация на криви към множество точки е предложен подход за пресмятане на коефициентите на синус функциите с оптимизатор, базиран на еволюция на разликите и рояк от частици; 3) Представен е модел на обучението на ИНМ, което цели намиране на оптимални тегла за мрежа от тип трислоен перцептрон; 4) Предложена е алтернатива на производна за активационната функция в ИНМ, която показва обещаващи резултати по отношение на бърздействието и точността.

В трета глава е представена софтуерна архитектура, включваща избрани алгоритми и предложените модификации. За нейната реализация е предложен обектно-ориентиран и релационен модели, комуникационни протоколи и графичен потребителски интерфейс.

В четвърта глава е осъществен сравнителен анализ на някои точни числени и евристични алгоритми. Анализирана е тяхната производителност и общо допуснатата грешка.

4. Приноси

Приемам всички приноси на докторанта, като считам, че 1 принос може да бъде представен в по-съкратен вид, като се акцентира на приносната част. При формулиране на принос 2 се забелязва липса на логическа връзка между първо и второ изречение.

5. Автореферат и публикации по дисертационния труд

Авторефератът представя достоверно съдържанието на дисертационния труд и съответства на изискванията на ЗРАСРБ и ПП ЗРАСРБ.

Справката за изпълнение на минималните изисквания на ИИКТ за образователната и научна степен „доктор“ показва, че при изискуем минимум от 30 т., докторантът има 108 т. по показател Г, с което значително превишава изискванията.

Публикациите на маг. Томов да 10 на брой, като от тях 2 доклада от международни конференции, реферирани в Scopus, 4 статии в списания и 4 доклада от конференции, реферирани в Google Scholar.

6. Мнение, препоръки, забележки

Считам, че дисертационният труд е добре структуриран, основните резултати са представени ясно, като доказателственият материал е илюстриран с фигури, таблици, приложения. Съдържанието на дисертацията отговаря на всички изисквания за придобиване на научната образователна степен „доктор“,

Извършен е голям обем изследователска работа с научно-приложни и приложни приноси в актуална област.

Нямам съществени забележки към дисертационния труд.

7. Заключение с ясна положителна или отрицателна оценка на дисертационния труд

В дисертационния труд са получени резултати с научно-приложен и приложен характер, които представляват оригинален принос в науката.

Дисертационният труд на маг. Томов отговаря на изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България, Правилника за прилагането му, Правилника на БАН, както и на Правилника за развитие на академичния състав на Институт по информационни и комуникационни технологии към БАН за придобиване на образователната и научна степен „доктор“.

Въз основа на направения анализ давам **положителна оценка** на представения дисертационен труд, с което предлагам Научното жури да присъди **образователната и научна степен „доктор“** на Петър Томов по докторска програма 02.07.20 "Комуникационни мрежи и системи" професионално направление 5.3 "Комуникационна и компютърна техника"

09.06.2022

София

На основание
ЗЗЛД